אתרי גישרי דרוגנג ושואר מהאי להאי ומהאי להאי ונקיט תרי (א) מזגי דחמרא בידיה ומוריק מהאי להאי ומהאי להאי ולא נטפא ניטופתא לארעא ואותו היום [1]יעלו שמים ירדו תהומות הוה עד דשמעו בי מלכותא וקטלוהו אמר [א]רבה לדידי חזי לי אורזילא בר יומיה דהוה כהר תבור והר תבור כמה הוי ארבע פרסי ומשאכא דצואריה תלתא פרסי ובי מרבעתא דרישיה פרסא ופלגא רמא [ב]כופתא וסכר ליה לירדנא ואמר רבה בר בר חנה לדידי חזיא לי ההיא אקרוקתא דהויא כי אקרא דהגרוניא ואקרא דהגרוניא כמה הויא שתין בתי אתא תנינא בלעה אתא פושקנצא ובלעה לתנינא וסליק יתיב באילנא תא חזי כמה נפיש חיליה דאילנא אמר רב פפא בר שמואל אי לא הואי התם לא הימני ואמר רבה בר בר חנה זימנא חדא הוה קא אזלינן בספינתא וחזינן ההוא כוורא [ג]דיתבא ליה אכלה טינא באוסיי' (ב) ואדחוהו מיא ושדיוהו לגודא וחרוב מיניה שתין מחוזי ואכול מיניה שתין מחוזי ומלחו מיניה שתין מחוזי ומלאו מחד גלגלא דעיניה תלת מאה גרבי משחא וכי הדרן (ג) לבתר תריסר ירחי שתא חזינן דהוה קא מנסרי (ד) מגרמי מטללתא ויתבי למבנינהו הנך מחוזי ואמר רבה בר בר חנה זימנא חדא הוה קא אזלינן בספינתא וחזינן ההוא כוורא דיתבא ליה חלתא אגביה וקדח אגמא עילויה סברינן יבשתא היא וסלקינן ואפינן ובשלינן אגביה וכד חם גביה אתהפיך ואי לאו דהוה מקרבא ספינתא הוה טבעינן ואמר רבה בר בר חנה זימנא חדא הוה אזלינן בספינתא וסגאי ספינתא בין שיצא לשיצא דכוורא תלתא יומי ותלתא לילוותא איהו בזקיפא ואנן בשיפולא וכי תימא לא מסגיא ספינתא טובא כי אתא רב דימי אמר כמיחם קומקומא דמיא מסגיא שתין פרסי ושאדי פרשא גירא וקדמה ליה ואמר רב אשי ההוא גילדנא דימא הואי דאית ליה תרי שייצי ואמר רבה בר בר חנה זימנא חדא הוה אזלינן בספינתא וחזינן ההוא ציפרא דקאים עד קרצוליה במיא ורישיה ברקיע ואמרינן ליכא מיא ובעינן לחות לאקורי נפשין ונפק בת קלא ואמר לן לא תיחותו הכא דנפלת ליה חציצא[ד] לבר נגרא הא שב שני ולא קא מטיא אארעא ולאו משום דנפישי מיא אלא משום דרדפי מיא אמר רב אשי ההוא זיז שדי הוא דכתיב [2]וזיז שדי עמדי ואמר רבה בר בר חנה זימנא חדא הוה קא אזלינן במדברא וחזינן הנהו אווזי דשמטי גדפייהו משמנייהו וקא נגדי נחלי דמשחא מתותייהו אמינא להו אית (ה) לן בגוייכו חלקא לעלמא דאתי חדא דלי (ו) גדפא וחדא דלי אטמא כי אתאי לקמיה דרבי אלעזר אמר לי עתידין ישראל ליתן עליהן את הדין (סימן כעפרא דתכילתא טרקתיה עקרבא לסלתיה) ואמר רבה בר בר חנה זימנא חדא הוה קא אזלינן במדברא ואיתלוי בהדן ההוא טייעא דהוה שקיל עפרא ומורח ליה ואמר הא אורחא לדוכתא פלן והא אורחא לדוכתא פלן אמרי' ליה כמה מרחקינן ממיא ואמר לן הבו לי עפרא יהיבנן ליה ואמר לן (ז) תמני פרסי תנינן ויהבינן ליה אמר לן דמרחקינן תלתא פרסי אפכית ליה ולא יכילית ליה [ה]אמר לי תא אחוי לך מתי מדבר אזלי חזיתינהו ודמו כמאן דמיבסמי

וגנו

הכי גרסי' לדידי חזי לי אורזילא בר ראימא דהוי כי הר תבור. פירוש עופר של ראם הבר ומתרגמינן עופר האילים אורזילא דאיילא וכן בסוף זבחים (דף קיג: ושם ד"ה אורזילא) דאמר התם בשלמא לר' יוחנן דאמר לא ירד מבול לא"י היינו דקם רימא התם אלא לר"ל רימא היכא קם א"ר ינאי גורלות הכניסו לתיבה ופריך והאמר רבה בר בר חנה לדידי חזי לי אורזילא דבר ראימא דהוי כי הר תבור ולאי גרסי' אורזילא דימא היינו דג שהיה א"כ מאי קשיא ליה האמרינן בפ' קמא דקדושין (דף יג.) לא נגזרה על דגים שבים. ר"ת ור"י: **ואפיק כופתא.** היינו רעי כדאמר בחלק (סנהדרין דף לח:) אממיניה ואיתיב בעולא דכופתא דממריה: **ודמו כמאן דמיבסמי.** מכאן משמע כמ"ד בחלק (שם דף קי:) מתי מדבר יש להן חלק לעולם הבא:

אתרי גישרי דרוגנג. שם אותו הנהר. והיו רחוקין זה מזה והיה (מ) מדלג מפרדה זו לפרדה זו: **פרסי כסא דחמרא.** שניהם מלאים יין והיה מוריק תרווייהו ביחד זה בתוך זה בהדי **דקמשוור** ואינו נשפך אפי' טפה אחת ואע"פ שהיה אותו יום רוח סערה שהיו עולין יורדי הים באניות עד לשמים ויורדין עד תהומות מכח הרוח ואף על פי כן לא נפלה טפה לארץ: **יעלו שמים וגו'.** פסוק הוא גבי יורדי הים בספר תהלים: ה"ג **שמעין בי מלכא וקטלוהו.** בי מלכא דשידי שאין דרכו של שד להראות[י] לבני אדם והרגוהו מפני שהיה מגלה סודם. ואית דאמר בי מלכא קיסר שהיה ירא שלא יטול המלכות ממנו שהיה אותו שד מאדם הבא על השידה והיה דר בין האנשים: **אורזילא בר יומא.** ראם בן יום אחד דאותו היום נולד: **כי הר תבור.** כן היה גדול: **בי מרבעתא דרישיה.** מקום הנחת ראשו כששוכב על הקרקע: **רמא כופתא.** הטיל ריעי וסכר הריעי לירדנא לפי שעה עד שמסמסוהו המים מעט מעט: **אקרוקתא.** צפרדע: **כאקרא דהגרוניא.** גדול היה כאותו כרך: **ואקרא דהגרוניא כמה הוה שיתין בתי.** הגמרא קאמר ליה: **אתא תנינא.** רבה קאמר ליה: **פושקנצא.** עורב נקבה: **באילנא.** על ענף אחד כדרך העופות: **לא הימני.** לא האמנתי: **כוורא.** דג: **אכלה טינא.** שרץ קטן: **באוסייה.** בנחיריו של דג נכנס השרץ. ונראה לי דהיינו כילבית כדאמרי' בעלמא (שבת עז: ע"ש) שלשה[ו] אימות הן (ס) חלש על הגבור אימת כילבית על לויתן: (ע)**ואדחיוהו מיא.** הדיחוהו המים והשליכוהו(פ) כדרך ים שאינו סובל דבר מת: **חרבו מיניה שיתין מחוזי.** שהשליכו (י) על שפת כרכים ושיברן כולן שהיה גדול כל כך: **ואכלו מיניה שיתין מחוזי.** כעודנו לח: **ומלחו מיניה שיתין מחוזי.** אחרים שהיו רחוקים משם ומלחו ממנו ונשאוהו למקומן: **מחד גלגלא דעיניה.** מגלגל עינו לקחו שמן תלת מאה גרבי: **לשנה אחרים הוו מנסרי.** לבנות מעצמות הדג אותן מחוזי שהפיל: **חלתא אגביה.** שהיה חול (כ) נקבץ על גבו: **וקדחו.** עשבים על החול: **וסברינן יבשתא.** איי הים היא: **שיצא.** סנפיר: **בין שיצא לשיצא.** (ל) סנפירין בגב הדג אחת לצד הראש ואחת לצד הזנב: **איהו בזקיפא.** שהיה הולך כנגד הרוח ואנן אזלינן בשיפולא כמו שהרוח הולך דמים של ים אינן נוטעין אלא ע"י רוח הולכין בהן: **כמיחם קומקומא דמיא.** כשיעור שמחממים קומקומוס של מים חמין: **ושדי פרשא גירא.** כשהיה שום אדם יורה בחץ ובקשת על שפת הים לאלך הוה חזינן דקדמה לה ספינתא לגירא: **גילדנא.** שם דג קטן הוא. כלומר דג זה הוי מדגים קטנים שבים: **תרי שילי.** אבל שאר דגים שבים אין להם אלא סנפיר אחת באמצע הגב: **וחזינן להאוא ציפרא כו'** גרסינן: **ואמרינן ליכא מיא.** היינו סבורין שאין עמוקים הואיל ולא קאי במיא אלא עד קרצוליה: **חצילא.** גרזן או מעצד: **לבר נגרא.** חרש עצים: **ולאו משום דעמיקי מיא.** מהלך שבע שנים לא הגיע החצילא לקרקע אלא משום דרדיפי מיא מתוך חריפות הנהר לא היה נגלל עדיין ולא מחמת העומק בלבד: **עמדי.** ראשו מגיע לרקיע: **דשמטי גדפייהו.** נופלות נוצה שלהן מרוב שומן: **דליא לי גדפא.** הגביהה לי הכנף. רמז זה חלקך לעתיד לבא: **ליתן עליהם את הדין.** שבחטאתם מתעכב משיח ויש להם צער בעלי חיים לאותן אווזים מחמת שומנן: **טייעא.** סוחר ישמעאל: **והפכינן.** האי עפרא בהאי עפרא לנסותו אם היה בקי כל כך: **אמר לי.** ההוא טייעא תא ואחוי לך: הכי גרסי' **אזלינן חזיתינהו ודמו כמאן דמיבסמי**

וגנו

רבינו גרשום

אתרי גישרי דרוגנג. על ב' גשרים רחוקים זה מזה על אותו נהר שנקרא דרוגנג והיה השר דולג מפרד זה לפרד זה. והוה נקיט השר תרי כסי ריין בידיה ובהדיה דהוה דולג הוה מריק מהאי כסא להאי כסא. ולא נטוף שלא היה נוטף מאותן כוסות לארץ אפי' טפה אחת: ואותו היום. היה רוח סערה גדולה שהיו עולים יורדי הים באניות עד לב השמים ויורדין עד תהומות מכח הרוח ואפ"ה לא נפל הטפה לארץ: ושמעוה בי מלכא דשידין. שהשר היה עושה כן לעיני הכל לפי שאין דרכו של שד להראות עצמו כל כך: והרגוהו. שהיה מגלה סודם: אורזילא בר יומא. ראם שלא היה לו אלא יום אחד שנולד: רמא כופתא. כלומר עשה רעי ומרוב אותו רעי סיכר את הירדן שלא היו המים יכולין לרוץ עד שהיה נשטף: אקרוקתא. צפרדע: כאקרא דהגרוניא. כאותו כרך של אגרוניא: פושקנצא. עורב נקבה ובלעיה לתנינא ואח"כ עלה לה ויתיב על אילנות: אם כל הני אי לאו דחזיתיה לאותו אילן לא היימני. שיהיה סובל שום עול בעולם כל כך. שנכנס לו אותו שרץ קטן שנקרא אכלה טינא בנחיריו והשליכו הים לגודא כלומר לשפת הים לפי שאין הים סובל שום מיאוס בתוכו וחרבו מיניה שתין מחוזי כשהשליכו הים: דיתבא ליה חלתא אגביה. שהיה חול הים מקובצת על גביו: וקריח. עשבי והגדילו עשבים על החול: בין שיצא לשיצא. בין ב' סנפיריו של דג הלכה הספינה ג' ימים וג' לילות והדג היה עולה כנגד שטף המים ואינו יורד עם השטף: ומקדמה ליה הספינה לפי שהיתה הולכת. במהירות יותר מן החוק: גילדנא דימא. דג של ים שכך שמו: חציצא. גרזן: וזיז שדי עמדי. שהיה ראשו מגיע לשמים: דשמטי גדפייהו משמנייהו. שהיו נופלות הנוצות שלהן מן השומן: דליא ליה גפא. רמז לו והו חלקך לכירה הגדולה: עתידין ישראל ליתן עליהן את הדין. לפי שמרוב עונותם מעכבין קץ המשיח ומצערין להני אווזין לפי שמרוב שמנותם יש להם צער בעלי חיים: ומורח ליה. והיה בקי כל כך שהיה אומר האי אורחא וכו': אפכית לי' האי ארעא להאי ארעא לנסותו אם היה בקי כל כך: דדמו כמאן דמיבסמי. שהיו שוכבין כעין ישנים המבושמין מרוב בשמים:

מסורת הש"ס

א) [זבחים קיג: ע"ש ושם ליתא רבה בר בר חנה וכ"א בע"י דהכא], ב) [זבחים קיג: ליתא כבא וע"ש גרסי'], ג) [גי' תוס' חולין סו: ד"ה קוקיני דיתבא ועיילא ליה טונא באוסייה וכו'], ד) נ"ל תלינא. רש"ש, ה) נ"ח ואמר רבה בר בר חנה א"ל ההוא טייעא תא, ו) בפ"א: לסירלות, ז) [שם ליתא: ממשה], ח) פ"א ולמחות, ט) בפ"א נוסף: ליבשה,

◆

תורה אור השלם

1 יַעֲלוּ שָׁמַיִם יֵרְדוּ תְהוֹמוֹת נַפְשָׁם בְּרָעָה תִתְמוֹגָג: תהלים קז כו

2 יָדַעְתִּי כָּל עוֹף הָרִים וְזִיז שָׂדַי עִמָּדִי: תהלים נ יא

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' ונקיט תרי כסי דחמרא: (ב) שם טינא באוסיי' ומית ואדחוהו: (ג) שם וכי הדרן ואתאן לבתר תריסר וכו': (ד) שם מנסרי כשורי מגרמי ויתבי כצ"ל ותיבת מטללתא נמחק: (ה) שם אית לי בגוייכו וכו': (ו) שם דלי לי גדפא וחדא דלי לי אטמא: (ז) שם ואמר לן מרחקינן תמני פרסי: (ח) רשב"ם ד"ה אתרי וכו' והיה השד מדלג: (ט) ד"ה באוסייה וכו' אימות הן אימת חלש: (י) ד"ה חרבו וכו' שהשליכו הים על: (כ) ד"ה חלתא וכו' נקבץ. נ"ב פ"א נקוה: (ל) ד"ה בין שילא לשילא שני סנפירין:

◆

מוסף רש"י

אורזילא. הוא ראם (זבחים קיג: ע"ש). בר יומא. ביום שנולד (שם). ומשאכא דצואריה. משך צוארו (שם). ובי מרבעתא דרישיה. בית מרבץ של ראשו (שם). וסכר ליה לירדנא. הטיל גלל בירדן וסכר הירדן ועמד הילוך מימיו (שם, ע"ש).